

KYSTEN

Verdens mest påtrængende naboskab er det mellem natur og kultur. Man kan ikke løbe fra det ene, og vælge det andet, uden at gå til grunde.

Naturen og landskabet er vores lunger, ligesom byen er vores hjertekammer. Med naturen som nabo har vi den bedst tænkelige forudsætning for udvikling.

Af Rikke Juul Gram

Havet omkring Danmark definerer landet - både som geografi og sindstilstand. Malerier, digte og sange – fra Oehlenschlägers nationalhymne til John Mogensens 'To men'sker på en strand' - hylder den danske kyst, den våde vej, der har bragt viden og velstand til Danmark. På Vestkysten møder byboere og turister for alvor de flade horisonter og det landskab hvori de lokale, helt usentimentalt, føler sig hjemme.

Alle bidrager kulturelt og økonomisk til egnsudvikling og lokal kulturhistorie, og skaber mulighed for langsigtede vækststrategier.

For vi er vandmennesker i Danmark. Vores lange ubrudte kystlinje er faktisk vores største egentlige naturressource - den er vores Mount Everest,

vores Grand Canyon - og det at gå ned til vandet er en helt basal følelse i kroppen på hver eneste dansker, på samme måde som skiløb er det for Nordmænd, eller bilkørsel for en amerikaner.

Horisonten og havoverfladen er vores eneste tilbageværende urtidslandskab – bevægeligt, ubevægeligt. Kystlinjen, som Karsten V. Ifversen skrev i en kommentar i Politiken, er vores ubetinget største landskabsarkitektoniske værk. Dens moler, havne, høfder er resultaterne af bevidst formgivning, ligesom bunkersanlæggene på godt og ondt fortæller vores historie.

Der er derfor særlig grund til at gå meget forsigtigt frem når vi nu snakker om at bygge på vores kyster eller om at ændre kystens karakter, som i dag er både relativt uspoleret og vigtigst af alt - offentligt tilgængelig.

Det forhold bør derfor ideelt set kun udfordres af vind og vejr. Det er vores fælles rum for eftertanke - og lige så let at ødelægge som stilhed.

Kysterne har været trækplaster for turister i årevis. Især vores naboer mod syd, som næsten ikke har nogen kyst, har været glade for at komme til de lange sandstrande langs den jyske vestkyst. I turismens barndom blev der bygget mængder af faciliteter til de besøgende, meget tæt på kysten.

Senere kom eftertanken og en bevidsthed om, at netop kystlandskabet som beskrevet ovenfor er blandt vores mest særlige og mest skrøbelige landskabstyper. Derfor fik vi allerede i 1937 en planlov der arbejder med en sikkerhedszone og friholder kysten og dens klitter for byggeri. Til glæde for alle kan vi vist godt konstatere i dag.

Udfordringen

De senere år har turismen imidlertid oplevet tilbagegang og samtidig har det ucharmerende udtryk "Udkants-Danmark" bidt sig fast som metafor og forklaring af enhver dårligdom i urbaniserings tidsalder. Derfor har folkettinget lige før jul besluttet at give dispensation fra planloven og "godkende op til 10 kommunale ansøgninger om forsøg, der fraviger en række af de særlige krav til planlægning og begrænsninger i kystnærhedszonen og i landzonen, samt reglerne i naturbeskyttelsesloven om klitfredede arealer og beskyttelseslinjer og øvrige bygge- og beskyttelseslinjer".

Det lyder jo meget tilforladeligt. Vi kan alle føle os begrænsede af de mange regler der indhegner vores virkelyst - og 10 dispensationer spredt over hele landet er vel til at klare? Men her vil jeg tillade mig at være kedeligt uenig - ikke for at ødelægge festen, men fordi der er mere end almindelig god grund til at gå forsigtigt frem i henseende til kystbebyggelser i Danmark - og al

erfaring viser at særregler lynhurtigt forvandles til hævdvundne rettigheder. 10 bliver let til 20. Hvilken landskabelig arv efterlader vi til dem der kommer efter os - ved de mon hvad de har mistet om 50 år?

Det Fælles Gode er en kvalitet ved tilværelsen, der står lidt ude i vinden i disse tider. Oplevelsessøkonomien appellerer, naturligt nok, til os alle, men i takt med at drømmen om de mange, i første omgang, salgbare oplevelser vokser, forsvinder overblikket. For at kunne forstå enkeltdele må man erkende helheden, og i jagten på 'Den unikke begivenhed' og 'Det spektakulære projekt', tager vi de kystlandskaber som vi elsker, for givet.

For oplevelser er øjensynligt ikke længere noget der formidler sig selv, men noget vi køber ind i vores jagt på hurtig tilfredsstillelse af den medbragte checkliste. Og derfor skal oplevelses- og formidlingscentre nu bygges i hver en flække, så vi kan få forklaret, hvad det er, vi ser - i stedet for at se det.

Det forhold taler til egoisten i os, og når den egoistiske "oplevelse" bliver centrum for vores stræben, forsvinder hensynet til det fælles gode og glæden ved at gøre noget ganske almindeligt - som at slå smut, finde et forstenet søpindsvin eller bare gå langs vandet og lytte til bølgerne.

Eksemplerne

I Danmark er de 10 største byer havnebyer – vi bor som bekendt i et vandland. Fra 1990'erne og frem oplevede vi i flere af disse havnebyer en bygge- og oplevelsesiver, der ligner den nuværende ministerielle panik. Vi tillod i fremskridtets navn en privatisering af havnemiljø og havoverflade ved vore største byer og opdagede alt for sent, hvor meget vi havde mistet. Man er nu godt i gang med at rette op på ulykkerne i de store byer, men kunne vi ikke undgå at skulle helt derud, når det drejer sig om vore kyster - kunne vi ikke fastholde den helt overordnede ide, at kysten er vores allesammens.

For væksten er ikke grænseløs og kun en tåbe bygger huse og veje, hvor han vil, uden tanke for det fælles naboskab til landskabet omkring ham.

Landskabet og havet må igen træde frem som en medspiller frem for en modstander, og dermed komme flere til gode.

Vil man gerne have syn for sagn - vide hvor galt det kan gå, behøver man blot besøge de to vadehavsøer Sylt i Tyskland og Rømø i Danmark. Den ene har nydt godt af naturbeskyttelsens kystsikringslinje, den anden har ikke, og har derfor hoteller helt ud i vandkanten. Resultatet er opsigtsvækkende.

En tilsvarende bebyggelse af strandområder ses i Belgien, hvor hoteller, vandlande og spisesteder danner barriere med klar forside og bagside langs hele landets kyststrækning, og blokerer for landets sammenhæng med kysten. Ikke noget drømmesyn, og med et klima der ikke er meget mildere end vores skal der ikke meget fantasi til at forestille sig virkeligheden udenfor sæsonen.

At fastholde vores lange kystlinje fri og åben for fortolkning er i virkeligheden den mest langsigtede investering, vi kan foretage i disse år, mens urbaniseringen styrer alle andre dagsordner i forbindelse med planlægning. Kystens ubrudte tråd

som modvægt til byernes tæthed og infrastrukturens dominans er uendeligt meget mere værd end en gradvis forskelsudjævning der kun øger entropien og mindsker dynamikken.

Vi kan sandsynligvis opnå langt bedre resultater ved at bruge danskernes højt besungne opfindsomhed, og at lade kystens uantastelighed være det dogme der udfordrer og skærper kreativiteten.

Mulighederne

Langs den jyske vestkyst ligger allerede en række monumenter over tidligere tiders fejlinvesteringer og overoptimistiske projektmageri. I stedet for at

åbne for yderligere indgreb i kystlinjens ubrudte natur, kunne man arbejde med at fjerne meningsløse ruiner og mislykkede trækplastre, og i stedet genbruge og genfortolke de mellemrum og meningsforladte strukturer som i dag sænker attraktionsværdien i de allerede bebyggede områder. Her er masser af muligheder for at forsøge at rydde op og skabe nye muligheder af høj kvalitet – indenfor den eksisterende kystbeskyttelseslinje og planlov. Det er kun et spørgsmål om hvorvidt vi gider investere i lidt oprydning først.

For det er ikke altid løsningen at putte mere ovenpå, når man synes der mangler noget. I ar-

kitekturen er erfaringen tværtimod, at det lige så tit handler om at fjerne det overflødige. Ved at lade kystnaturen være den styrende faktor i udviklingen kan vi måske finde nye og overraskende måder at tænke turisme på. Løsningen på en krise er sjældent at fortsætte med det, der har bragt en derhen hvor man er.

I stedet for at tænke bebyggelse så snart turisterhvervet skal styrkes, kunne vi måske udfolde oplevelsesøkonomien med et bredere og mere langsigtet perspektiv. Faktisk siger 70 procent af de udenlandske turister, der kommer til Danmark, at de kommer på grund af naturen.

"Det Fælles Gode er en kvalitet ved tilværelsen, der står lidt ude i vinden i disse tider."

Ganske tankevækkende er det jo så, at vores europæiske naboer hvis økonomiske formåen vi gerne ser udfoldet her til lands, ikke kan få lov til at eje nogen af de tomme boliger i vandkants-Danmark. Alt imens hygger vi os i vores svenske ødegårde og timeshare lejligheder i La Santa Sport.

Måske der her var en lovgivning som burde ændres til det fællesskabets bedste.

Forbillederne

Og der er ER faktisk steder, hvor man arbejder med muligheder og nye fortolkninger af vores landskab. For eksempel er der ved Klitmøller i de seneste 10 år opstået en stor surferkultur. Fra

hele Europa strømmer bølgebræntusiaster til "Cold Hawaii" for at blive udfordret af den vilde natur. I Løkken har man arbejdet målrettet på at genopfinde området som destination uden Sunny Beach klientellet, der en overgang truede med at ødelægge både byen og dens omdømme. En ny lig konkurrence skabte grundlaget for en helt ny mole, der vil definere området på ny og tilbyde en række nye rekreative muligheder - uden at overskride planlovens bestemmelser.

I det hele taget - hvis man tager en tur langs den jyske vestkyst fra Højer til Skagen vil man møde mange forskellige historier om kysten som attraktion og livsgrundlag. Det fremskudte dige i

Højer giver frit udsyn til Vadehavets rigdom og særlige skønhed. I dag er Vadehavet godkendt som østersdyrkningsområde og en ny generation af skaldyrskere er ved at vende sig til, at danske østers kan komme fra andre steder end Limfjorden. Sort Sol og Sæl-Safari i og omkring Vadehavet har vist sig som endog meget stærke turismekoncepter som fortæller lidt om hvordan natur og læring fungerer som en turistdestination der øger omsætning og antallet af overnatninger, er skabt ud fra stedets betingelser, gør ikke skade på naturen, kræver nye bygninger eller sætter andre varige fysiske mærker.

Længere nordpå har Rømø store kvaliteter som

stranddestination, men det triste discount Las Vegas på parkeringspladsen i Lakolk udnytter på ingen måde de muligheder, der kunne opstå her - helt uden at kompromittere beskyttelseslinjen. Længere oppe langs vestkysten, i Nordjylland, i Blokhus, har et stærkt lokalt initiativ manifesteret sig i et projekt der blottlægger Blokhus Bæk, gendefinerer selve byen og genskaber dens oprindelige kvaliteter, der i dag er skjult under masseturismens aflejring. Også dette initiativ arbejder inden for den eksisterende lovgivning, og tilbyder samtidig massevis af udviklingspotentiale for både forretning og turisme.

I Løkken har man aktivt vendt et dårligt turisme-

image ved at rense ud i byens status som en enklave af afdankede natklubber, og plejer i stedet det historiske fiskerby-miljø. En fin ny-renoveret mole er på vej som bindeled mellem by og hav. Og så er der BunkerLove-arrangementerne som arbejder med kunst, og kystkulturen som årligt tilbagevendende begivenheder på stranden.

Det er således uden tvivl muligt, at tænke store og kreative tanker uden at bygge badelande, feriehuse og minigolfbaner helt ud i strandkanten. Det er muligt at fastholde en beskyttelse af kysten uden at forfalde til bagstræberisk romantik, der vil have hele landet rullet tilbage til Morten Korch filmenes univers.

Miljøministeriet kan på den måde komme til at spille en rolle som kreativ katalysator, hvis man i stedet for at give dispensationer oprettede en kreativ tænketank, der kunne fungere som sarringspartner for driftige mennesker, der ønsker at udvikle de kystnære byers potentiale uden at ødelægge kysten. ■

Om forfatteren:

Rikke Juul Gram er landskabsarkitekt, partner i Schønherr A/S og medlem af Akademirådet

